

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretiuu abon.
in Sibiú pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/4 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Clinodii pedagogice din cartile santiloru parinti.

1. Santulu Ignatiu († 107)

Ocupa postulu teu cu tóta grigea spre binele trupescu si sufletescu alu intregi comunu.

Se nu parasesti nici candu unirea (intielegerea), caci este lucrulu cele mai bunu ce avemu pe pamentulu acést'a.

Priveghiéza si nu lasá nici candu se ti-adórma spiritulu. Invétia a purtá defectele scolariloru tei, cá unu luptaciú exercitatu; caci unde e lucru mai multu, acolo si castigulu e mai mare.

Daca vei iubi numai pe scolarii cei mai bunu, resplát'a ta a peritu atunci. Din contra se cauti a amerui pe cei mai rei prin blandetia si bunavointia, cá si ei se faca voi'a ta. La tóta ran'a se cere altu implastru (flasteru) si bólele infocate trebuescu vindecate prin midilóce recoritóre. — In tóte fi intieleptu, cá sierpele si blandu cá porumbulu.

Tu stái din trupu si sufletu; unde vedi asiadara cum e de vindecatu, acolo intrevina indata si ajuta cu tóta crutiarea posibila; éra unde nu precunosci acést'a, rógate lui Ddieu pentru lumina mai inalta, cá se ti-se descopere cele ascunse, si atunci nicaire nu vei intimpiná lipsa, ci abundantia in tóte. —

Se nu te sparie ómenii, cari se vedu a fi ameruitu amiratiunea tutoloru, si totusi sémena invetiaturi straine. Stái tu numai neclintitu, cá o nacovala, in care vinu loviturile. A fi lovitu si a triumfá totusi, este insusírea luptaciloru mari.

(Din scrisórea catra Policarpu si comun'a Smirná).

2. Santulu Basiliu († 379).

Stepanirea limbei este o grige deosebita a cuviosului.

— — Elu (invetiatoriulu) nu vorbesce cá unu nepreceptu elu intréba far' a fi imbolditu de poft'a de cértá, si raspunde fara a fi impinsu de ambitiune; elu nu staruesce a impune in totu loculu judecat'a lui si a-si aratá intieleptiunea lui; elu tiene drépta mesura in vorbire si audiu, invétia fara a se rusiná de invetiare; instruéza fara de a straluci cu sciintiele sale si

nu grebiesce nimic'a ce au invetiatu dela altii si nu imitéza pe muerile rele, care punu copii falsi in loculu celoru adevérati.

Nici chiaru tonulu vorbirei nu lu-perde din vedere; celu moderatu i este celu mai placutu, caci nu este pré incetu, spre á nu se audí, si nu pré silitu, cá se fia neplacutu uditoriloru.

Cuvintele ceru a fi campanite mai nainte d'a se rosti. Trebuie se ti vorbaretiu, amicalu, placutu in conversatiune; se nu venezi multumirea societatii prin siaguri (risuri), ci prin pomeniri dulci, placute; chiaru si candu ai se pedepsesci pe cineva, se nu-tis cape gur'a cuventu aspru. Daca ai nobil'a insusire, d'a te sci mai antaiu umil'i insusi pe tine, vei influentiá cu atat'a mai usioru asupr'a aceluia, care are trebuintia de invetiatur'a ta. Uneori n'ar fi fara de folosu, daca infruntatiunile aspre s'ar intocmi dupa modelulu profetului Natanu, carele lui Davidu, dupa seversirea peccatului, nu i-au rostitu numai sentinti'a pedepsitóre asia cum i-o dictá inim'a, ci au imbracatu istori'a intr'o parabola, si l'a pusu pe elu insusi de judecatoriu alu peccatului propriu; cá asiá elu, dupace si-va fi rostitu insusi sentinti'a condannatóre, se nu mai póta apucá arme nóue in-contra profetulu pedepsitoriu.

(Dintr'o epistola catra Gregorin Nazianzanulu, scrisa in singuratate).

3. S. Ioanu Crisostomu († 407).

„Dumnedieu pórtá mare grige de educatiunea copiiloru; d'aceea a implantatu elu in natur'a omenésca o asiá mare amóre catra capii, cá se imboldésca prin o putere neinvinsa pe parinti spre grigea de copii loru. D'aceea a rinduitu Ddieu serbatori si a porincitu a face cunoscuta copiiloru caus'a acelor'a. II. carte alui Moise 13, 14. De aceea Ddieu pedepsesce pe parinti pentru peccatele copiiloru ca pe Eli. Parintii, carii pururea au copii langa sine si posedu tóta puterea asuprale, au o usiurare in grigea de copii. Numai infuriat'a patima pentru cele pamentesci e caus'a stricatiunei copiiloru. Fiindu-ca ataroru parinti grigea lumesciloru este cea mai inalta, ei cauta se negrige atatu pe copii loru, catu

si propriulu loru sufletu. P'asemene parinti eu i privescu de mai rei, decatu pe ocigatorii de prunci, caci acesti'a potu numai a despartí corpulu de sufletu, in sa cei'a cufunda sufletulu in iadu. — — — Voi astadi acoperiti prin nume frumóse inca si reulu. A petrece totu in teatruri, diceti ca e tonulu lumei bune; ambitiunea o numiti sentiu inaltu, aroganti'a — libertate de simtiementu. Si cá cum ast'a n'ar fi inca destula amegire, inferati virtutile cu numele cele mai contrarie; diceti ca ordinea moravurilor este unu ce alu prostiloru (tieraniloru), modesti'a o numiti lasitate, punctositatea unu ce sclavescu, suferinti'a slabitiune. Voi faceti tóte, cá se ve frunsetiati casele cu statue frumóse si coperisiele loru cu metaluri pretiöse; in sa d'aceea nu vreti se sciti, ca statu'a cea mai scumpa, sufletulu, inca se se aurésca.

„Nu crede, ca numai calugarulu trebuie a se cultivá prin scriptura, caci cu deosebire au trebuintia de acést'a copii cei destinati pentru ocupatiunile lumesci. Caci precum nu numai acel'a, care e in totdeun'a la portu, are trebuintia de a scí se fia insusi gubernacolu (cármaciu), ci si acel'a, care se afla pururea pe mare, intocma e si cu calugarulu si cu mirénulu. / Celu d'antaiu se afla óresicum intr'unu portu (limanu) scutitu de vifore, éra celalaltu are d'a se luptá cu multe furtune si valuri, si tocma si unde nu se afla chiaru in periculu, trebuie a fi pregatitu pentru altii. Cu catu omulu vá fi mai vediutu in lume, cu atatu mái multa trebuintia are de asemene educatiune. Caci de va ajunge la curtea imperatésca, vine in atingere cu filosofi pagani, carii toti sunt ímfliati de superbia. Cugeta dara, ce castigu mare este, dăca fiulu teu se va aratá aici cá mediculu celu mai bunu, cu midilóce, care potu vindecá ból'a fiacarui. Daca voiesci, poti se-ti vedi unu asemene fiuu, faptuindu in lume inca si mai multu. Caci toti se vor implé de respectu catra densulu, candu vor vedé, ca nu lu-póte arde foculu ispiteloru. Tocma atunci va ajunge elu domni'a, candu nu va nasuí dupa ea.

Dupa cum e pamentulu, in care se pune plant'a, asiá insusfre iau fructele ce le va produce.

Estatea cruda primesce lesne aceea ce aude si se intiparesce in ea, cá sigilulu in céra.

Mai de preferatu decatu ori care pictoru, sculptoriu si toti ceialalti, carii sunt devotati arteloru frumóse este acela, care precepe a formá spiritele tineriloru.

(Homil. 60).

Ordinatieunea guverniala

indreptata catra Escelenti'a S'a D. episcopu Andreiu barone de Siaguna in caus'a infiintiandei nóstre asociatiuni pentru inaintarea literaturii romane si cultur'a poporului romanu.

Nr. 7993. 1861.

Escelentissime si Reverendisime Domnule Episcópe! Maiestatea Sa C. R. Ap. prin prénalt'a sa ordinatiune din 6. Sept. a. c. s'a induratu prégratiosu a concede, cá in urm'a asternuteloru statute pentru inaintarea literaturii romane si culturii poporului romanu, se se formedia o asociatiune, — in sa Maiestatea Sa C. R. Ap. s'a induratu a ordina, ca la §. 5-lea alu statuteloru se se faca dispositiune, cá la alegerea acelor membru, carii nu suntu cetatiani austriaci, se se céra si consensulu acestui guvernulu regescu.

Despre aceasta prénalta si gratiósa resolutiune se incunosciintiadia Escelenti'a Ta in urm'a gratiósei ordinatiuni reg. din 13. Sept. a. c. Nr. 2868 pelanga retransmiterea testului romanu alu statuteloru asternute incóce prin presidiulu fóstei c. r. locotieintie, si indreptatu in intielesulu prénaltei resolutiuni, — cu acelu adaosu, spre aducerea la cunosciinti'a asociatiunii, ca aceea, credintiósa chiamarei sale espuse in §. 2-lea, are a se restringe numai la sfer'a cursului scientificu, si a se retiené dela amestecarea in trebile confessionali si politice, care si altminte sunt eschise prin a 3-a sectiune a statuteloru.

Intre altele cu respectu cuviintiosu remanendu Ai Escellentiei Tale deobligati Cserey Farkas m. p. Pop. Máté m. p. secretariu

Din siedinti'a guvernului alu Marelui Principatu alu Ardélului, tienuta in Clusiu in 26. Sept. 1861.

Aceasta inpartasire a guvernului s'a primitu in 25. Sept., despre tienerea inaugurarei asociatiunii se va face insciintiare in numerulu urmatoriu alu Telegrafului Romanu.

„Tel. Rom.“

(Aflámu, ca asociatiunea se va constitui si inauguré peste trei septemani. R.)

Decisiunea comitetului comitatensu alu Comitatusului Carasiu in interesulu scóceloru populare romane, adusa sub Nrulu 703 in siedinti'a din 4. Septemvre 1861.

Comisiunea scolara resaritena sub presiedinti'a spec. D. Stefanu Ioanescu judele primariu de tabla,

arata sub Nrulu 4 unu operatu pentru publicare in caus'a scóleloru popurale romane.

Operatulu comisiunei scolare resarítene, s'a luat din punctu in punctu la desbatere, si acela se primesce de decisiunea Comitatului Carasiu, asia precum urméza.

Deórece comitetulu comitatensu alu Comitatului Carasiu in adunarea sa din 5. Iuniu 1861 a esperiatu, ca cu incetarea sistemii trecute, fóstulu inspectoru de scóle a iesítu din activitatea sa; éra de alta parte in. consiliu ung. reg. de locotenintia inca nu a facutu nici o ordinatiune pentru directiunea scóleloru resarítene, si intre asia imprejurari, cá acele se nu ajunga la o anarchia, comitetulu comitatensu a aflatu de lipsa cá se denumésca o comisiune scolará resarítene sub presiedinti'a Dlui Stefanu Ioanescu primariulu jude de tabla, din membrii DD. Iulianu Ianculescu perceptoru generalu domesticu, Ion Marcu protopopu res., Constantinu Udrea, si viconotariulu Dr. Marienescu; si dandu-i-se comisiunei scolare prin decisiunea Nrulu 382, o putere si autoritate de a administrá cauzele scolare in numele Comitatului pana la o ordinatiune mai nalta, — comisiunea scolará resaríténa a pasitu in activitate, si pretinde in folosulu invetiamentului, cá DD. judi de cercu, preotii, directorii locali si antistii comuneloru, precum si invetiatorii, se aiba strinsa datorintia a se ingrigi:

1. Cá tóte contractele legate — intre comuna si invetiatoriu — in privinti'a salariului si altoru emoluminte (cortelu, lemne, bucate etc.) inca de pe timpulu Dlui inspectoru Constantinu Ianoviciu, se se sustiena de contracte cu putere deobligatóre si pe viitoriu, si pentru acést'a nimene nu e imputeritu cá se imputieneze plat'a, séu se detraga ceva din emolumintele invetiatoriloru.

2. Plat'a, si alte emoluminte pentru invetiatori se se dee cate pe trei luni, adeca pe unu patrariu de anu innainte; in casulu celu mai reu, cu capetulu acestoru trei luni trecute; — caci altumintre, invetiatoriulu are dreptu se pretinda pe timpulu intardiátu o desdaunare de 5 procente dupa sum'a si emolumentele ce trebuia a se platí innainte. — La acést'a se deobliga deosebi judii si notarii comuneloru, carii in casu de malitia cu traganarea platirii invetiatoriului, se voru trage la respundere grea.

3. Luandu-se in consideratiune acea imprejurare, ca mai tóte comunitatile punu in preliminaru câte o suma de 5 — 15 fi. si mai multu pe sém'a scóleloru pentru hartia, creta, si alte recuisite trebuintóse, — si

observandu-se adeseori, ca acesti fiorini, de si se punu in socót'a comunei, si se culegu dela locuitori, totusi in atate locuri, notarii, judii si juratii nu dau scóleloru acea suma, carea are se o cuieteze invetiatoriulu, si la esamenulu publicu se dee socóta despre dens'a; deci dara se decide, cá banii pentru trebuintósele scólei, se se incaseze si de pe anulu scolasticu decursu, si se se adauge la sum'a anului viitoriu.

4. DD. judi cercuali, antistii comunei, invetiatorii si directorii locali, se se ingrigésca cá in 1/13 Octovre a. c. se se incépa prelegerile in scólele popurale romane, si se aiba energia pentru adunarea prunciloru la scóla; pentru acést'a, invetiatorii in tóta lun'a se dee relatiune la DD. judi de cercu despre amblarea prunciloru la scóla, — éra in casu de lipsa la comisiunea scolará, pentru cá acést'a se apuce medilócele spre delaturarea pedeceloru.

5. Luandu in consideratiune, cumca nu numai tinerimea mai matura, dar' si invetiatorii insusi, numai prin cetirea cartiloru folositóre potu propasí in cultura, si deosebi prin asia carti, cari suntu scrise cu scopu, de a nobilisá simtiemintele omenesci, crestinesci si romane, — se demanda cá tóta comun'a se prenumere „Amiculu scólei“ pentru scóla, — si pe langa acést'a se recomanda si alte carti, precum: „Invetiatoriulu si poporulu“, „Icón'a cresterii rele“, „Istori'a romana natiunala“ si altele.

Comisiunea scolará a intielesu cu intristare despre cerculariulu II. D. episcopu alu Versietiuului, prin care voesce a luá sub directiunea sa scólele popurale romane, si prin acést'a dóra a lovi in autonomi'a loru de pana acuma; deci dara se face cunoscutu, cumca comitetulu comitatensu a incunosciintiatu pre II. Sa Dlu episcopu despre competinti'a comisiunii scolare, si pentru acést'a, in cauzele scolare populare, respectivii au se se adreseze catra acést'a comisiune scolará.

In acestu modu operatulu fiindu primitu, comitetulu comitatensu ordinéza, cá se se úparésca in esemplare de ajunsu, si se se tramita tuturoru DD. judi de cercu, si deosebi tuturoru judi de comune, cá acestia dinurma, cetindu-lu in fét'i'a poporului, si pastrandu-lu in archiv'a comunei, se implinésca cu cea mai mare grige datorintiele aduse in interesulu scóleloru si propasirii in cultura a poporului romanu din acestu comitatu.

Edata si insemnata de
Dr. Marienescu,
Viconotariu alu Comitatului.

Veneti'a inf. ⁸⁰/₉, 1861.

In numerulu 33-lea alu „Amicului scólei“ pe ne acceptate ne intimpina unu articulu din țier'a Oltului-tractandu despre starea scóleloru Olténe ceva in genere, si mai particularu despre celea trei primarie-d'in Reci'a, Ohab'a in Veneti'a inferiore.

Dlu corespondinte citédia in ante nesce trasuri triste d'in timpurile seculare de mainainte, notabene, starea scóleloru din acésta gradinióra a tierii oltului, ce Dsa din punctu de vedere sistematicu are dreptu cá lumin'a sórelui. Dar' precumu se vede Dlu corespondente, mai multu a strabatutu in suvenirele triste ale trecutului, cá in lumin'a presentelui-facia cu pusetiunea invetiamentului din scólele infruntate de Dsa.

Dlu corespondente a uitatu acea masima divina, ca de presinte e fórte necesariu a pronuntiá adevéru, chiaru de s'aru sparge si capulu. Nu e omu mai de compativitu, cá acela, care-dicéndu asia, ne avendu nici unu lucru — inculpa pe aceia, carii cugeta a fi in jurstarile de facia mai neputinciosi. —

Dle corespondinte, io te intrebu pe Dta vediutu-m'ai pe mine vre o data? ca io merturiscu, cumca nu te cunoscu? seu vediutai Dta vre unu esamenu alu scóleloru din Reci'a, Ohab'a ori Veneti'a? nu credu! ca de cunoscei celu pucinu baremu un'a proba dela acestea scóli injurate de Dta, nu ne turburai liniscea, nici nu scarbei poporulu. Io credu Dlu meu, ca Dta ai vorbitu din ventu séu badea Stanu ti-a spusu ceva, ce n'ai intielesu. — Te indreptu Dlu meu la nemuritoriulu barbatu Puscariu, la demnulu de laurele Dlu Vicariu Chirila si Dlu Prot. Popescu, la Dlu Not. sup. Maieru la Dlu Romanu, la neuitatulu nostru Inspectoru scolare Dr. Vasiciu, si in urma la intregile Eforie ale acestoru scóle, carii toti in mai multe renduri a fostu martori esameneloru nóstre si carii fórte multiamiti cu progresulu s'a departutu glorificandu prosperitatea acestoru trei scóle.

Dara Dlu meu, cá seti potu io dovedí netemeinic'a raportare a Dtale, mi'aru fi prea anguste acestea colóne. Atata numai amu se-ti reflectezu in genere, cumca Dta ai uitatu, ca Reci'a si Ohab'a a datu natiunei—si cu deosebire tierii Oltului nesce barbati fórte eminenti, atatu pe campulu martiale, capu si acelu literale; ai uitatu, ca din toti acei barbati, carii 'sia luatu fundamentulu sciintie loru — ai putea impleti cununi si celei mai formóse mirese de romanu; ai uitatu-dicu-ca totu acestea scóle din Reci'a si Ohab'a de presinte'produsera nesce fii—fara de acaroru conlucrare inimósa si rara—intrég'a causa nationale a tierii Oltului perea cá o umbra nalucitoria;

si totusi, numai te descarei pe bietii docenti, ca dece nu au aripile lui Dedalus! cugeti cá cumu densii aru fi destinati pentru a gustá si cea din urma picatura de otrava! Ori nu cugeti Dta, ca acelu betranu din Reci'a, de acarui caruntetie debue cu tóta reverinti'a se te sfiesci si se urmaresci o modestia in nedreptulu Dtale raportu nechiamatu, — a facutu merite fórte insemnate, pe care Dta — precum se vede — nici umbra nu le cunosci. — Séu Dlu meu, nu scii cei 42 de ani ai acestui meritatu caruntu, pe carii densulu i-a petrecutu fara vaerare pe spinós'a sa cariera chiaru din cele mai infernale timpuri? si apoi Dta tocmai la met'a suferinteloru ilu lovesci cu muchea 'n capu. Acelu betranu póte 'si va fi avendu instructiunile sale pentru propunerea materialeloru de invetiatura, cá totu invetiatoriulu, — apoi a-si face unu invetiatoriu singuru instructiuni — scí Dta, ca nu e slobodu, dara nici ca e chiamarea densului.

Invetiatoriulu din Ohab'a? a fostu totdeun'a laudatu, numai Dta 'lai aflatu incatva mai pucinu gibaciu. — De aceea nu'lu camu dóre capulu pe Dlui.

Ce se tiene de scól'a nóstra, Dlu meu, esti intro retacire ridicola! Dici, ca invetiatorii a datu locu literiloru strebune camu, cá cei din Ohab'a; mai bine ai fi nimerito candu díceai, ca amu pafugatu in esilu pe cónele chirile din scóla, alu curoru locu l'a ocupatu in genere soriórele litere strabune; de nu credi, vina si vedí.

Apoi vorba multa seracia; Dta ai scrisu ceva din trecere de timpu, — ca zeu Dle candu dici, ca scól'a nóstra de rindu e decatra poporu numita „Scóla nemtiasca“, acésta e o calumnia absurda, pe care o putei trimite mai bine catra nordulu germaniei (?). Fiindca, de voiai se o audi, nu despre scólele nóstre o audiei, ci despre cele din Ohab'a, care inca depe timpurile militaresci esí aveau titulu de nemtiesci si acést'a o cerea sistemulu de atunci, acumu s'a intorsu rót'a némtiului pe a romanului si a nóstre romanesci a fostu, romanesci se voru trece din lumea acést'a.

Emi pare reu Dlu meu, ca esti patimasii; cei 4 copii, carii dicéi, ca s'au alesu la gimnasiu din scól'a rom. unit. din Fogarasiu, nu de acolo a fostu, ci dela betranulu celu batjocoritu din Recia.

Apoi de erai reportatoriu fidelu, trebuiai se spuí, ca scólele din Veneti'a au datu de trei ani—dela nasce-rea loru — vre o 11 tineri la gimnasiu, si 14 la diferrite maiestrii cu tóte ca inceputulu e totdeuna greu, si de aci 'ncolo póte vomu putea mai multi scóte din pragulu intunerecului. — Asia Dlu meu, nu aseunde adevéru.

Scól'a rom. orient. din Fagarasiu e dotata astfeliu incatu unu invetiatoriu dupa jurstarile presente póte trai destulu de onestu.

In fine, Dlu meu, apelediu la respectabilele Eforii scolare in casu necesariu, se decida. Si de 'mi va ertá spatiulu acestoru colóne, voi se descriu io Dlu meu unu altu reu adeveratu, care apasa la inim'a scóleloru si invetiatoriloru din Tiér'a Oltului, si pe care invetiatorii jlu suferu cu sange rece numai din modestia curatu nationala (!)

I. Codreanu,

Docinte primariu si Directoru.

Sciri scolastice.

Sibiú, 27. septemv. Dupa cum audímu din fontana secura soborulu protopopescu alu tractului Muresiu-Osiorheliului a votatu Ilustritatei Sale Dlui Dr. Vasiciu un'a adresa de muliamire pentru meritele Ilustritaii Sale cá emerit. Consiliariu de scóle. — Sperámu ca ni se va impartasi si no'a spre a o face cunoscuta on. publicu cetitoriu.

— Bravii nostri confrati din Muresiu-Osiorheiu a formatu un'a asociatiune privata, spre ajutorarea de doi juristi de romanu dela vr'un'a facultate publica. Capitalulu de pan' acum e 165 f. anualí; stipendiile ce se aplacidéza pe cate 4 ani sunt á 80 f. Petitiunile prevediute cu atestatu de seracia etc. se adreséza catra Dlu Dimitrie I. Fogarasiu comerciantu in Muresiu-Osiorheiu, care e venerabilulu presiedinte alu asociatiunei.

Din Comitatulu Zarandului. Batea cea mai solida spre concrescerea unei natiumi, tari'a morale, spirituale si fisica, ce o conservéza cu sigurantia in contra a ori ce elemente vitrige si darapanatórie — este cultur'a aeeleia, care sta facia, da peptu cu orice reutati asupritórie si póte-nimicitórie. Cultur'a e fundamentulu marime si tarii statelorú; cultur'a ne redica la cunoscintia de sine; cultur'a ne redica din ce in ce catra perfectiune, — si cum se nu sacrámu dara totu ce ne este in putintia, numai cá se potemu fi culti, crescuti, si catu mai aprópe de perfectiune! Cu catu este mai cultu unu poporu, cu atatu este mai solidu, mai compactu in ideile sale, cu atatu nésuesce mai tare la perfectionare, la fericirea s'a, la bunastare si la ide'a guvernarei s'ale proprie, acolo e desvoltata fericirea mai lamuritu, unde se guvernédia

unu poporu pe sine, pentruca curge din natur'a lucrului, ca nimene nu staruesce la stricarea s'a, — pecandu din - contra manile straine, nu - ti intindu bucat'a cea mai buna!

Secululu, in care traimu, e acelu alu desvoltarei, luminarei popóreloru, care pórtá pe flamur'a s'a maiestósa falfaitóre in tóte partile lumei de astadi inscriptiunea „Nationalitate.“ Acestu principiu sacru confunda totu, ce nutresce negrulu simtiementu de a subjugare, si de concrescere cuiva — pe cont'a altui; — acestu principiu respandí radiiele cele mai luminoase peste obscuritatea trecuta. Se concurgemu dara cu totii la acea lumina, si se ne folosimu de ea, ca Dómne! de multu o doriamu, si de multu amu fostu lipsiti de a ne impatesi din binefacerile ei salutarie. Se imbratiósiemu tóte mediulócele ce potu se ni se dea, se grabimu cu pasi gigantici intr' acolo, de unde de seculi intregi dorere! amu fostu inapoiati!!

Trebue se nasuimu, ca in crud'a tinerime se implantámu spiritulu desvoltarei si alu culturei, si acésta o putemu face daca avemu Beserici si Scóle nationale bineorganizate, prevediute cu Preoti zelosi nationali — invetiatori binedotati, ca numai asia potemu fi siguri de concrescerea intelectuale, spirituale, morale si fisica.

De aceste principii suntu patrinsi si Romanii din Comitatulu Zurandului, cari nasuescu din tóte puterile la prosperarea intelectuale, — din acestu motivu bravulu Protopopu alu Halmagiului Petru Moldovanu a inaintatu o rogare catra judele primariu, cá se convóce preotimea si antistiile comunale la o adunare, spre consultarea si regularea referintieloru seolastice, — aceast'a se facú.

In 30 Septemvre se aduná la cas'a pretoriale tóta preotimea subordinata suslaudatului Protopopu, precum si toti antistii comunali din cerculu Halmagiului, si se detiermuri: ca in cerculu Halmagiului se se faca 6. scóle elementare bine prevediute, si in opidulu Halmagiu 2 clase normale earasi prevediute bine, cu invetiatori dotati binisioru.

Aceste scóle pentru cerculu Halmagiului suntu pucine Domniloru! dar' cauta se ne intindemu numai incatu se ne ajunga coperitoriulu; — aceste scoli se voru putea inmultí cu tóte ocaasiunile binevenite amesuratatu jurstariloru si poteriloru.

Aru fi fostu de doritu, cá spre regularea referintieloru scolastice se se aléga unu comitetu permamentu; dar' aru fi si mai de doritu, cá si celualtu protopopu

din comitatul nostru se urme esemplului lui Petru Moldovanu!

○

Din strainatate. In **Bavari'a** s'a emis o ordinatiune ministeriala, in care se hotaresce, cá pe viitoriu autoritatile scolastice se chiamé si din invetiatorii respectivi la tóte consultarile lor. Dreptulu acest'a, fara ndoiéla va aduce mari avantagiuri pentru scólele bavarese. Candu óre si pe la noi va fi scól'a reprezentata prin reprezentatorii ei cei mai naturali?

— In **Bremerhaven** chiaru conventulu bisericescu a hotaritu cu 54 voturi in-contr'a a 4 — desfacerea totala a scólei de catia biserica, ceea-ce cu 1. Ianuariu 1862 are se intre definitivu in vietia. Misiunea antaiu s'a facutu din partea civila, si autoritatea superióra bisericesca a prevenitu numai prin decisiunea de mai sus aceea, ce totu cautá se se intempe.

Mai numerati inca Domniloru, si celelalte state europene, in cari scól'a e deosebita de biserica si nu auagiti pe ómeni a crede, ca numai Romanii asti'a vreu, ce nu mai exista aiurea — scóle nationale.

— In **Badenu** gimnastic'a se introduce acum in scótele populare cá obiectu de invetiatura obligatu.

— Prin foile Berlinului se agitéza intr' acolo, cá se se faca petitionare la ministeriulu de instructiune si la deputati 1. cá in tóte scólele patriotice se se stérgea prelegerile de dup' amédiu in semestrulu de véra, si in timpulu acel'a tinerimea se se scóta afara la jocuri cugetóse, la observatiuni simtiuale si la deprindere gimnastica, 2. cá invetiatur'a de scóla se se tiena vér'a pentru baiati 5, si pentru fetitie 4 óre pe dí inainte de amédiu.

— A treisprediecea conferintia generala a invetiatoriloru Germaniei se va tiené in anulu viitoriu in Ger'a (principatul Reuss) in septeman'a Rusaleloru. Ordinea dílei acelasu se va publicá cu inceputulu lui Noemvre a. c. Foile pedagogice germane aducu inca de acum insciintiarile de lipsa in asta privintia.

— In **Engliter'a** activéza astadi o comisiune de instructiune, care cercetéza starea invetiamentului. Comisiunea acést'a a venitu la convingere, ca númerocele óre de scóla usuate acum desnerva tinerimea. Dupa spus'a barbatiloru bunu de scóla 3 óre pe dí póte o mulu a contá pe atentiunea libera si agera a copiiloru, éra catu trece peste atata e silitu si stricatoriu si numai o perdere curata de timpu. Comisiunea staruesce, cá restulu timpulu de scóla se se folosésca spre de-

prinderi gimnastice si se se introduca in tóte scólele exercitiulu militare.

Materiale de instructiune.

Istori'a romana nationala.

(Urmare.)

§. 45. Michailu IV. Streantimeru 1323—1331.

Murindu Tertere II. fara erede, boierii tienú dieta, si alegu pe Michailu IV. fiulu lui Streantimer (Strasimeru) despotulu din Vidinu de rege, pentrucá erá iubitu de meso- si dacoromani, si a cuprinsu tóta tier'a.

Delocu 'si strinse ostile, si capetandu ajutoriu si din Romani'a dela Mailatu voda iucepù se bata cetatile ce se inchinara greciloru si se pradeze tienuturile lor. — Imperatulu Andronicu se lasa de Filipopoiu, si demandandu lui Boerila ca se vina si elu cu óstea sa, pléca in contra lui Michailu IV., si ajunge pana la Patuca. — Deórece audí ca Boeril'a a muritu, nu cutéza se dee fécia cu regele, ci se rentórse la Odriu. —

Regele a plecatu la Filipopoiu, cá se scambe custodi'a cu o óste odihnita, éra Ioanu Rusu esíndu-i spre intimpinare a remasu peste nópte afara de cetate. Breniu cautandu nóptea se fure vite, afla cetatea desiérta si o cuprinde. Atunci Michailu IV. se duce in Bulgari'a, — si in 1324 pornesce in Traci'a, si pradéza cale de 12 díle pana la Berea.

Imperatulu nu cutezá se-lu oprésca, inse 'lu insciintia ca bucurosu s'ar bate in duelu. Michailu IV., 'i respunse: „Faurulu acela nu are creeri, care avenducleste prinde ferulu cu man'a góla, — dar' va veni timpulu, candu ne vomu insotí in contra inamiciloru comuni“ — si peurma se rentórse. — Regele tramite soli pe Gridu si Pandu, cá se spuna imperatulu, ca elu s'a cununatu cu Teoder'a, sor'a lui. — si Andronicu celu tineru aducéndu-si aminte de cuvintele regelui, face pace.

Regele erá insuratu si avea de muiere pe Simonda sor'a lui Stefanu, domnului Serbiei, inse o lapedà, si interitá pe Stefanu asupra-i. — In 1327 face legatura cu Andronicu celu tineru, cá se-lu ajute in contra celui betranu, éra pe elu in contra socrulu

seu Stefanu. — Michailu in 1328 tramite pe Ivanu Rusu cu 3000 de calareti in ajutoriu, si Andronicu in 24. Maiu intra in Constantinopoiu.

Regele se insotiesce acuma cu dacoromanii si pradéza cetatile greciloru; éra imperatulul tramite soli din Odriu. Michailu raspunde: „Tu nu ai fi intratu in capitala, nici ai fi cuprinsu imperati'a de asiú fi ajutatú pemosiulu teu, carele mi a promisú multe; dar' pentruca nu ti-ai tienutu nici tu promisiunea am perdutu tóte.“ — Andronicu cumpera pacea pe bani, si se impaca. —

Michailu in 1330 vediendu ca Stefanu din Serii'a vrea se-si resbune, pentru sor'a sa, tramite soli la Andronicu ca se intre in Servi'a, càci si elu va nevali de alta parte. — Andronicu sa taberitu in siesulu Pelagonei, éra Michailu cu 12,000 de acasa si 3000 dacoromani pe plata a inrumpu din Emu pela ríulu Strimoniului. — A cincea di' lu intelu Stefanu, si batendu-lu l'a prinsu vulneratu, si in scurtu timpú a si muritu; éra Andronicu intielegèndu de perderea mare a romaniloru, s'a dusu a casa (1330). —

(Vá urmá.)

Procedere metodica in propunerea partii sintactice a gramaticii in scólele primarie.

(Urmare din Nr. 37.)

Intonarea, topic'a.

Cine scia a-mi nará cev'a despre Mihaiu-Eroulu? Elu a fostu unulu din cei mai renumiti domnitori romani, care iusufuse prin bravur'a sa teróre in tóte statele si popórele invecinate si a avutu de scopu a reintemeia stralucea romana. — Asia-dara ce a fostu Mihaiu printari'a sa? Mihaiu a fostu Er o u. — Propusatiunea acést'a o scriu pe tabla, cá se mi-o mai citesti. — Care dintre vorbele aceste ai intonatu séu apasatu mai tare in rostire? Erou: — Ce membru alu propusatiunei e acea vorba? Predicatu. — Asiadara intr'o propusatiune de regula se intóna mai multu predicatulu. Totusi vorbitorulu intóna demulte ori si alte parti ale unei propusatiuni; d. e. daca voiú intrebá: cine a fostu erou? ce veti raspunde voi atunci? Mihaiu a fostu erou. — Care cuventu l'ati rostitu acum mai tare? Mihaiu. Ce parte a propusatiunei e acést'a? Subiectu. Ce mi-veti raspunde insa daca ve voiú intrebá: mai este Mihaiu si acum erou? Atunci vom raspunde: Nu este, Mihaiu a-fostu erou. — Care cuventu l'ati rostitu acum mai sonorú? Cuventulu „a-fostu“. — Ce

parte propositionala e acela? Copula. — Vedeti, putemu apasá tonulu pe subiectu, predicatu si copula; acést'a insa nu e totu atatu, ci aterna dela semnificarea ce voimú a dá unei propusatiuni. In rostirea constructiunilor distingemu tonu principalu si tonu secundariu. Intonarea mai tare se dice tonu principalu si cea mai móle — tonu secundariu.

(Vá urmá.)

Varietati.

Informatoriulu.

Ne vinu o multime de intrebari de importantia din diferitele parti ale scóleloru nóstre, ce nu se potú nici cum privi de lucruri secundarie si nu potú fi respunse numai asiá in rubric'a „responsuri“, unde au locu singuru cele privitóre la daravere, adica in trebile cu fóia si alte carti si lucruri de a dóu'a mana. Deci fiindca si fara d'aceea colónele fóiei nóstre sunt fórté anguste facia cu multímea materieloru de tractatu din sfer'a scóleloru nóstre atat'a de ticalosite, éra abonantii inca totu nu ni se inmultira la atat'a, cá se -i putemu mari formatulu, ori se dámu mai multe coló: cá totusi unele cestiuani mai mici se se póta deslegá in modu catu mai scurtu, deschidemu rubric'a „informatoriulu“, unde voru trece tóte intrebarile mai insennate asiá precum ni se facu; responsurile nu le vomú dá nici odata in numerulu, in care esu intrebarile, ci numai mai tardiu, la o septemana dóua dupa aceea, cá se remana timpú si altor'a de mediatu asupra-le, éra de altumintrea avemu de scopu prin acést'a a dá o nóua inpintinare invetiatoriloru si barbatiloru nostri de scóla, spre activitate mai multa, si dorimú cá intrebarile se fia deslegate mai multu prin Dloru. Deci ori si cine póte se puna intrebari, ori se respunda intrebarile urmande, póte se le subscria, ori se le publice nesubscrise, insa redactionei are pe tóta intemplantia se-si faca numele cunoscutu. Intrebarile, care ceru responsuri descoperitóre de abusi etc. ni se potú tramite fara de nici o shéla, si daca intrebatorulu (ori si respudietorulu) voesce a fi necunoscutu, póte fi siguru, ca redactionea va tiené numele lui in secretu, in tóte cosurile in cari iérta acést'a si legea. Intrebarile pré delicate si care ceru responsuri de urmari mai multu stricatóre, séu nu se vor publicá de locu, séu publicandu-se vor remané fara de responsu. Astadata dâm locu din intrebarile cate le avemu numai la urmatórele trei.

Intrebari. 1. Care este scopulu escrieriloru de concursu pentru statiunile vacante de invetiatoriu? Si daca este acéla, pe care-lu scimú noi invetiatorii, de-ce escrierile acele nu se publica la loculú lorú, adica daca nu numai, macar si in „Amiculu Scólei?“

Multi.

2. Este vre o taca hotarita pentru invetiatori, candu ei si-primescu atestatele de cualificatiune ori decretule de asiediare? Daca este, de-ce nu e un'a si aceea si pentru toti, si de-ce nu se publica, cá se se scie? Era daca nu este . . . ? Cu unu cuventu, ce,

catu, unde si spre ce scopu are se platésca unu invetiatoriu pana se vede asediatu si uneori si dup'aceea?

Mai multi.

3. Mai potu-se aplicá astadi dupa dreptate si dupa cerintele scólei la posturi de invetiatoriu si individi de acei'a, carii n'au absolvatu nici o preparandia séu cursu pedagogicu? si daca se potu, acésta putintia purcede ea din tips'a de candidati de ajunsu, ori din ce? Si ce avantagiuri s'a reservatu pentru cei bine-pregatiti la invetiaturia? Éra daca nu se potu, apoi de-ce se aplica?

Si mai multi.

Citimu in „Romanulu“: „Cititorii nóstri isi aducu aminte, ca Domnu Schulhof a adusu din Engliter'a si a introdusu in staturile Austriei o macina de aratu. Am datu in acésta fóia o scurta relatiune despre antai'a cercare ce s'a facutu aprópe de Vien'a cu acea macina de aburi. Acum aflamu ca la 26. Augustu s'a datu o noua dovada de superioritate acestei macine la Temesvaru (Timisióra). Pe unu timpu de plóia, care continuase 24 de óre si muiase pamentulu asfelu, incatu nici o putere animale n'ar fi fostu in stare a ará, plugulu de aburu a functionatu c'o usurintia si c'o iutiéla minunata. Cu tóte ca ploia cadea siróie, se adunase la campulu de aratura o multime numerósa de cultivatori si agronomi, cari remasera coprinsi de mirare si nu putura laudá in destulu avantagele macinei. Plugulu de aburu lucrá in timpu de patru óre in acea dí pe o plóia necontentita si numai dupa cererea numerosiloru privitori, D. Schulhof a amanatu continuarea araturei pentr'o alta dí mai frumósa, care se va anuntia publicului prin placate.

— Unu numeru de mósie france si- au infacisatu o petiune, prin care ceru a se acordá femeiloru dreptulu d'a face studie complete de medicina la facultatea medicale a Francei si a concurá la esamenu pentru diploma de doctoriu. Cestiunea a fostu trimisa consiliului de Statu spre a-si dá parerea. — Dorimu din anima, cá gubernulu Francesu se acórdé femeiloru acestu dreptu si suntemu convinsi ca omenirea suferinte va castigá multu, daca femeile se voru ocupá de artea medicale. In Americ'a esistu, in mai multe orasie, medici-femeie, cari au dobínditu gradulu de doctoriu si se bucura d'ó cliintela intinsa. Fara a vorbí de morburi particularie femeieloru si care negresitu potu fi mai bine cautate de femei de catu de barbati, nu putemu tagadú ca femeiele vor fi cei mai buni medici de copii si, in ori ce casu, vor complini sciinti'a printr'o mai mare aplicatiune. Ori cum, nu póte esiste nici o obiectiune seriósa in contra admiterii loru la studiulu medicinei.“

* Vien'a va serbá in anulu viitoriu aniversari'a de patru sute de ani a fundarii celei d'antaiu tipografii intre murii sei. Ulrich Haan si-deschise oficin'a sa aici la an. 1462, parasise insa Vien'a, cu tóte ca éra protegiatu de imperatulu Fridericu alu IV., inca in an. 1470 spre a trece la Rom'a, unde infintia o tipografia, in

care inca 'n acelasi anu esira „meditatiunile“ cardinalulu Torquemada.

* Despre diversele moduri de a salutá aflamu intr'o fóia urmatóarele notatiuni. Salutarea méntiului e: „Cum te affi DTa?“, Olandesulu dice: „Cum mai mergeti?“ Englesulu: „Cum faceti?“ Spaniolulu: „Cum stai?“ Frantiosulu: „Cum te porti?“ Boemulu: „Cum te ai?“ Chinesulu: „Mancatu-va-ti urezulu?“ Egipténulu: „Cum mai asudi?“ (caci la ei pelea sventata se privesce de semnu alu unoru friguri de mórté). Laplandesi, icandu suluta, si-apasa nasurile strensu unulu de altulu.

* In intregu cuprinsulu reuniunei postale germano-austriace se espedara in anulu trecutu la vr'o 348 millióne epistole. Celu mai mare contingentu lu-avú Prusi'a, apoi Austri'a si in rindulu alu treilea Bavari'a. Esemplare de diurnale se espadara 157,663,207, dintre care éra Prusi'a are cele mai multe.

* Ministrulu instructiunei din Prusi'a a insarcinatu pe archeologulu Bötticher cu unu opu maretiu despre acropolea din Aten'a. Se voru intreprinde in locu cercetari nóue.

* Dupa fóia centrala pentru intregu invetiamentulu din Prusi'a studiara la universitatile din Prusi'a in semestrulu de érna 186°/₁, nu mai pucini de 720 individi din tierile din afara. Din acesti'a se tienu de facultatea teologica 181, de cea juridica 154, de cea medicinala 104, de cea filosofica 281. 36 din acesti straini a fostu Americani, 4 din Turci'a, 69 din Rusi'a, 27 din Poloni'a, 3 din Itali'a, 3 din Svedi'a, 13 din Greci'a, 13 din Engliter'a, 4 din Franci'a, 16 din Principatele-Unite romane (Moldov'a si Romani'a), 4 din Oland'a, 2 din Danimarc'a, 40 din Elveti'a, 54 din Austri'a, éra ceialalti de prin tierile confederatiunei germane. Cei mai multi straini i-a avutu Berlinulu, adica 395, dupa Berlinu vine Bonn cu 107 scl. Éra dintre indigeni a visitatu Universitatile Prusiei in restimpulu numitu 4456 individi.

Resolvarea problemelor aritmetice din Nr. 35.

1. Numerulu anumitu e **37**, pentruca multiplicatu cu 3 da 111; cu 6 222, cu 9 333, cu 12 444 si asiá mai departe, totu producte de cate trei cifre egale.
2. Soldatulu se nascuse la anulu 1691 in 28. Februaru.

Bine a resolvatu ambele aceste probleme numai bravulu docinte din Govasdi'a Pavelu Chinezu.

Éra a dóu'a problema singura o resolvá bine D. Georgiu Popu, supralocoteninte c. r. in Udine.

➡ Numeri din AMICULU SCÓLEI dela 1. Iuliu se mai afla in mare multime; la cei carii se mai aboneza, li se voru tramite toti Nrii fara de nici o scadere. Asemene se primesce abonementu pe triluniulu Octovre-Decemvre cu 1 f.